

Jolanta Perek-Białas

Szkoła Główna Handlowa / Uniwersytet Jagielloński

**PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU I UBÓSTWU
- REKOMENDACJE DLA POLSKIEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ**

Aby skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu (w tym ubóstwu) osób starszych (ale te rozważania mogą dotyczyć nie tylko osób starszych), należy umiejętnie monitorować sytuację interesującej nas grupy, czyli posiadać odpowiedni system wskaźników, który umożliwi w sposób pełny i jak najbardziej obiektywny ocenę tych zjawisk.

W czasie wystąpienia zaprezentowane zostały wybrane przykłady wykorzystywanych wskaźników dot. monitorowania sytuacji osób starszych w kontekście ubóstwa i wykluczenia społecznego:

- wskaźniki zagrożenia ubóstwem (także w perspektywie międzynarodowej) na podstawie badań EU - SILC (Badanie Dochodów i Warunków Życia),
- koncepcję systemu około 200 wskaźników monitorujących w Polsce sytuację różnych generacji (dzieci, młodzież, dorosłe i starsze osoby) w różnych obszarach życia, takich, jak: 1) potencjał demograficzny, 2) rozwój osobisty, 3) pozycja społeczna, 4) wsparcie społeczne, 5) ryzyko wykluczenia (m.in. samotność, ubóstwo) w ramach projektu finansowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej pt. *„Monitorowanie równego statusu kobiet i mężczyzn”*,
- wskaźniki zagrożenia ubóstwem dot. osób starszych mieszkających w woj. małopolskim (nie tylko najczęściej prezentowane, jak np. wskaźnik zagrożenia ubóstwem, głębokość ubóstwa itp.), ale także wskaźniki mierzące ubóstwo „inaczej”, jak np. 1) odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których samodzielnie mogą pokryć nieoczekiwany wydatek w wysokości 500 zł, 2) odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których brakowało pieniędzy na lekarstwa (w ciągu ostatnich 12 miesięcy), 3) odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których stale brakuje na

podstawowe potrzeby: jedzenie, czynsz, opłaty lub zwykle pod koniec miesiąca brakuje pieniędzy na podstawowe opłaty itp. – na podstawie projektu pt. „*Małopolski System Analiz i Programowania Polityk Rynku Pracy*”.

W podsumowaniu wystąpienia zwrócono uwagę, że głównym problemem dla osób, które chciałyby monitorować (w sposób usystematyzowany) sytuację osób starszych w Polsce (także ze względu na wykluczenie tej grupy) jest brak jednolitego systemu, który by to umożliwił. Informacje o sytuacji osób starszych są zbierane przez wiele instytucji (głównie GUS, ale nie tylko, także Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej), w różnych przekrojach i z różnych obszarów. Nie jest więc łatwo analizować i odpowiednio wyznaczać kierunki określonych działań polityki społecznej dla tej grupy osób, jeśli te informacje są rozproszone. Na pewno gdyby istniała taka informacja dostępna dla wszystkich (w tym decydentów), łatwo można byłoby śledzić sytuację osób starszych w różnych wymiarach i tym samym odpowiednio dopasowywać, reagować i wdrażać konkretne rozwiązania polityki społecznej, która byłaby skierowana na poprawę jakości życia osób starszych. Jedną z moich rekomendacji mówi, żeby włączyć do oceny sytuacji różnych generacji wskaźniki, które nie dotyczą tylko kwestii dochodowych czy aktywności zawodowej, ale też pokazują „inne” elementy wykluczenia społecznego (jak np. subiektywne poczucie wykluczenia, brak kontaktów społecznych, brak wsparcia, brak aktywności (w różnych sferach)). Jednak mimo to nadal konieczna będzie dyskusja, co i jak wykorzystywać w ocenie oddziaływania polityki społecznej na różne grupy społeczeństwa (w tym osoby starsze), gdyż niekoniecznie te same wskaźniki w tych samych obszarach dla różnych generacji będą właściwe. I - co jest istotne - potrzebne są wskaźniki nie tylko na poziomie krajowym, ale też regionalnym, a nawet lokalnym, aby móc monitorować na bieżąco sytuację różnych grup społecznych i skutecznie działać na rzecz poprawy warunków określonej społeczności.